

**ARHITECTURA INSTITUȚIEI DREPTULUI DE OPȚIUNE
SUCESORALĂ ÎN NOUL COD CIVIL**

**THE ARCHITECTURE OF THE RIGHT TO OPTION REGARDING
SUCCESSION IN THE NEW CIVIL CODE**

**CODRIN MACOVEI¹,
MIRELA CARMEN DOBRILĂ²**

Rezumat: Proiectul Codului civil 2009 prevedea în versiunea inițială a Guvernului o soluție interesantă și revoluționară în materia dreptului de opțiune succesorală. Toți moștenitorii, atât legali, cât și testamentari, erau considerați acceptanți de drept ai succesiunii; practic, dreptul de opțiune succesorală era redus doar la posibilitatea refuzului acestui efect al legii, prin renunțarea la moștenire. Din această perspectivă, o consecință interesantă ar fi vizat și instituția nedemnității, respectiv cea a ingratitudinii, care ar fi dobândit valențe și responsabilități mult sporite. Din păcate însă, soluția finală a fost una a conformității cu viziunea împărtășită de Codul napoleonian. Sigur, unele îmbunătățiri și lămuriri fac obiectul străduințelor noului cod; acestea se referă, în special, la: titularii dreptului de opțiune succesorală, noțiunea de succesibil, durata și natura juridică a termenului în care succesibilul își poate exercita opțiunea succesorală, retransmiterea dreptului de opțiune succesorală, publicitatea actului de opțiune, individualizarea actelor care au semnificația acceptării tacite, instituirea prezumției relative a renunțării la moștenire, suportarea pasivului succesoral doar în limitele activului.

Cuvinte cheie: drept civil, succesiuni, drept de opțiune succesorală, acceptare, renunțare.

Abstract: The draft of the Civil Code from 2009 envisaged a revolutionary and interesting solution on the right of option regarding succession in the original version of the Government. All heirs, both legally and devisee were deemed as

---

¹ Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, email: mcodrin@uaic.ro

² Asistent univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, email: mirela.dobriila@uaic.ro

persons who accepted by right the succession; practically the right of option regarding succession was reduced solely to the possibility of refusing this consequence of law, by waiving the inheritance. From this perspective, an interesting consequence would have targeted the matter of indignity, namely that of ingratitude, which would have acquired much greater meaning and responsibilities. Unfortunately, the final solution was one of compliance with the shared vision of the Napoleonic Code. Certainly, some improvements and clarifications are the result of the endeavor of the new code; they relate in particular to: the owners of the right to option regarding inheritance, the concept of successor, duration and the legal nature of the period within which the successor may exercise the option to succession, retransmission of the right of option regarding succession, the publicity of the act of option, the individualization of rules that signify the tacit acceptance, the establishment of the relative presumptions of waiving inheritance, bearing the passive inheritance only within the limits of the active inheritance.

Keywords: civil law, succession, the right to option regarding succession, acceptance, waiver

Dreptul de opțiune succesorală ia naștere în persoana celor care au vocație succesorală, din momentul deschiderii moștenirii, drept care se exercită prin intermediul actului juridic de opțiune succesorală fie sub forma acceptării moștenirii, fie sub forma renunțării la moștenire, iar acest act trebuie să îndeplinească condițiile generale de valabilitate ale unui act juridic civil.

Transmisiunea succesorală operează de plin drept din momentul deschiderii moștenirii fără a fi necesară vreo manifestare de voință din partea succesibilului și chiar fără știrea lui însă transmisiunea nu este obligatorie pentru moștenitori deoarece nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire ce i se cuvine, aceștia putând opta, conform art. 1100 alin. (1) pentru *acceptarea moștenirii* sau pentru *renunțarea la moștenire*, fără a se mai face distincția din reglementarea anterioară între acceptarea pură și simplă a moștenirii și acceptarea moștenirii sub beneficiu de inventar.

În baza art. 1100 alin. (1), dreptul de opțiune aparține celui chemat la moștenire în temeiul legii sau al voinței defunctului, adică persoanelor cu vocație succesorală legală sau testamentară. Astfel, în cadrul moștenirii legale, dreptul de opțiune succesorală aparține *moștenitorilor legali* care au vocație generală la moștenire, și nu numai celor care au vocație concretă la moștenire deoarece art. 1100 alin. (1) se referă la persoana chemată la

moștenire în temeiul legii, și nu la persoana care culege efectiv o parte din moștenirea legală, ceea ce înseamnă că dreptul de opțiune succesorală aparține atât succesibililor chemați în primul rând la moștenire (în rang preferat), cât și succesibililor subsecvenți. Nu înseamnă că toți cei care au acceptat vor primi moștenirea, ci se vor aplica regulile devoluțiunii succesoriale legale.

În cadrul moștenirii testamentare, dreptul de opțiune succesorală aparține *legatarilor* deoarece art. 1100 alin. (1) se referă și la persoanele chemate la moștenire în temeiul voinței defunctului, adică la persoanele care au vocație la moștenire în baza testamentului defunctului, indiferent dacă este vorba de legatari universali, cu titlu universal sau cu titlu particular deoarece textul de lege nu distinge și nu exclude o anumită categorie de legatari.

Controversele privind posibilitatea *creditorilor succesibilului* de a exercita dreptul de opțiune al acestuia au fost soluționate de legiuitor prin dispozițiile art. 1107 NCC, care permite exercitarea dreptului de opțiune succesorală în sensul acceptării moștenirii pe calea acțiunii oblice și art. 1122 NCC, care recunoaște posibilitatea creditorilor succesibilului de a cere revocarea unei renunțări frauduloase.

Ca element de noutate, *noțiunea de succesibil*, des utilizată în materia moștenirii, este definită în art 1100 alin. (2) NCC, care a preluat definiția conturată în doctrină³: prin succesibil se înțelege persoana care îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a putea moșteni, dar care nu și-a exercitat încă dreptul de opțiune succesorală. Astfel, succesibilul este persoana care are îndeplinește condițiile pozitive privind capacitatea succesorală (existența la data deschiderii moștenirii), vocația succesorală (chemarea la moștenire) și condiția negativă de a nu fi nedemn, reglementată cu titlu de noutate ca o condiție generală a dreptului la moștenire, iar în cazul moștenirii testamentare și condiția negativă de a nu fi săvârșit fapte care să atragă revocarea judecătorească a legatului, dar care nu a exercitat dreptul de opțiune succesorală, nici în sensul acceptării moștenirii, nici în sensul renunțării la moștenire; după exercitarea dreptului de opțiune succesorală,

---

³ F. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a, actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 27.

succesibilul poate deveni moștenitor (în funcție de rezultatul aplicării regulilor devoluțiunii legale și testamentare) sau este renunțator.

Cu privire la *caracterele juridice* ale opțiunii succesoriale, deși art. 1101 s-a limitat doar la enunțarea caracterului indivizibil și a caracterului pur și simplu al opțiunii, apreciem ca incidente, alături de acestea, și caracterul voluntar, caracterul unilateral, caracterul retroactiv și declarativ de drepturi și caracterul irevocabil al opțiunii succesoriale.

În cazul în care opțiunea nu respectă caracterul indivizibil, cu titlu de noutate, după modelul art. 475 alin. (2) și (3) C. civ. italian, și pentru a nu da naștere la eventuale controverse cu privire la sancțiunea aplicabilă, art. 1101 a prevăzut expres că sancțiunea aplicabilă este nulitatea absolută, deci acceptarea și renunțarea parțială sunt nule absolut.

În cazul nerespectării cerinței privind caracterul pur și simplu al actului de opțiune succesorală, pentru a nu da naștere la eventuale controverse, art. 1101 a prevăzut expres că sancțiunea aplicabilă este nulitatea absolută; astfel, nu se mai poate susține că acceptarea sau renunțarea la termen produc efecte imediate, ca și când acesta nu ar fi fost stipulat, în timp ce acceptarea sau renunțarea sub condiție sunt nule⁴, deoarece textul prevede expres soluția potrivit căreia acceptarea și renunțarea afectată de modalități sunt nule absolut.

Durata termenului în care succesibilul își poate exercita opțiunea succesorală este stabilit de art. 1103 alin. (1) NCC la 1 an de la data deschiderii moștenirii, indiferent dacă este vorba de succesibili cu vocație legală sau testamentară sau dacă transmisiunea este universală, cu titlu universal cu titlu particular, chiar dacă în doctrină⁵ s-a susținut că legatarii cu titlu particular ar putea să opteze într-un termen de 3 ani, corespunzător termenului general de prescripție, lor nefiindu-le aplicabil termenul de opțiune succesorală deoarece acesta vizează o manifestarea opțiunii cu privire la o universalitate sau la o fracțiune de universalitate, iar legatarul cu titlu particular are vocație la bunuri determinate. *Majorarea termenului de opțiune la un an* de la data deschiderii moștenirii a fost determinată de faptul că termenul de 6 luni prevăzut de reglementarea anterioară era prea scurt

⁴ D. Chirică, *Drept civil. Succesiuni și testamente*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 378.

⁵ M. Eliescu, *Transmisiunea și împărțea moștenirii în dreptul Republicii Socialiste România*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, p. 107.

pentru ca succesibilul să-și exercite dreptul de opțiune succesorală, iar practica a dovedit că, de multe ori, succesibilii nu au optat în acest interval.

Sub aspectul *naturii juridice*, termenul de 1 an este un *termen de decădere* adică, potrivit art. 2545 NCC, un termen pentru exercitarea drepturilor succesoriale, iar neexercitarea opțiunii în termenul de 1 an atrage pierderea lui. Această calificare nu rezultă neîndoielnic din art. 1103 NCC deși art. 2547 NCC prevede că dacă din lege sau din convenția părților nu rezultă în mod neîndoielnic că un anumit termen este de decădere, sunt aplicabile regulile de la prescripție, dar rezultă din renunțarea la calificarea termenului de opțiune, inițial, ca termen de prescripție în Proiectul NCC, precum și din dispozițiile art. 1103 alin. (3) NCC, care prevăd aplicarea pentru termenul de opțiune succesorală a dispozițiilor privind suspendarea și repunerea în termenul de prescripție extinctivă, care nu s-ar mai justifica dacă acesta ar fi un termen de prescripție, cu argumentul că în reglementarea anterioară calificarea termenului de opțiune ca termen de prescripție a fost justificată de faptul că pentru aplicarea regulilor de suspendare și repunere în termen era necesar ca termenul să nu fie unul de decădere și cu argumentul că nu îl putem considera termen de prescripție deoarece prescripția extinctivă presupune stingerea dreptului la acțiune în sens material, dacă nu a fost exercitat în termenul stabilit de lege (art. 2500 NCC).

Calificarea termenului de 1 an din art. 1103 ca termen de decădere corespunde opiniei susținute în doctrină⁶, potrivit căreia o calificare a termenului de opțiune succesorală ca termen de prescripție și admiterea stingerii dreptului de opțiune succesorală prin neexercitarea în termenul prevăzut de lege ar fi o inadvertență deoarece prescripția extinctivă presupune stingerea dreptului la acțiune în sens material, iar opțiunea succesorală nu constituie un drept la acțiune.

Ca *regulă*, art. 1103 alin. (1) stabilește că termenul de opțiune succesorală curge de la *data deschiderii moștenirii*, termenul de opțiune fiind unic pentru toți succesibilii. Cu titlu de *excepții*, art. 1103 alin. (2) prevede patru cazuri în care termenul de opțiune succesorală de 1 an se calculează de la alt moment: a) pentru copilul conceput înainte de deschiderea moștenirii, dacă nașterea s-a produs după deschiderea moștenirii, termenul de opțiune curge de la data nașterii celui chemat la

---

⁶ D. Macovei, I. Cadariu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Junimea, Iași, 2005, p. 224.

moștenire; b) în cazul declarării judecătorești a morții celui care lasă moștenirea, termenul de 1 an curge de la data înregistrării morții în registrul de stare civilă (nu de la data rămânerii definitive a hotărârii), dacă înregistrarea se face în temeiul unei hotărâri judecătorești de declarare a morții celui care lasă moștenirea, și prin excepție, dacă succesibilul a cunoscut faptul morții sau hotărârea de declarare a morții la o dată anterioară, termenul curge de la această din urmă dată; c) de la data la care legatarul a cunoscut sau trebuia să cunoască legatul său, dacă testamentul cuprinzând acest legat este descoperit după deschiderea moștenirii, introducerea acestei excepții fiind justificată de existența frecventă a unor astfel de situații în practică; d) în cazul stabilirii legăturii de rudenie cu defunctul termenul curge de la data la care succesibilul a cunoscut sau trebuia să cunoască legătura de rudenie pe care se întemeiază vocația sa la moștenire, dacă această dată este ulterioară deschiderii moștenirii (și nu de la data rămânerii definitive a hotărârii).

Termenul de opțiune succesorală poate fi *suspendat* în condițiile dreptului comun, iar art. 2532 NCC stabilește cazurile de suspendare a prescripției, care se aplică în mod corespunzător și în materie succesorală⁷.

Prin aplicarea în mod corespunzător a dispozițiilor din art. 2522 NCC privind *repunerea în termenul de prescripție*, în materia dreptului de opțiune succesorală, succesibilul care, din motive temeinice, nu și-a exercitat în termen dreptul de opțiune poate cere organului de jurisdicție competent repunerea în termen și judecarea cauzei⁸.

Deși legiuitorul a prevăzut în mod expres aplicarea pentru termenul de opțiune succesorală a regulilor din materia repunerii în termenul de prescripție, a omis să clarifice care sunt efectele pe care le produce admiterea de către instanță a unei astfel de cereri, efecte pe care le apreciem

---

⁷ Conform art. 2534 NCC, de la data încetării cauzei de suspendare, termenul de opțiune succesorală își reia cursul, socotindu-se pentru împlinirea acestuia și timpul scurs înainte de suspendare, fără ca termenul să se îplinească mai înainte de expirarea unui termen de 6 luni de la data când suspendarea a încetat.

⁸ Admiterea cererii de repunere în termen este condiționată de exercitarea dreptului de opțiune succesorală înainte de împlinirea unui termen de 30 de zile, socotit din ziua în care a cunoscut sau trebuia să cunoască încetarea motivelor care au justificat depășirea termenului de opțiune succesorală. Astfel, cererea de repunere în termen trebuie formulată în termen de 30 de zile de la data la care succesibilul a luat la cunoștință de vocația sa succesorală.

controversate deoarece există, în continuare, două posibilități: fie admiterea cererii de repunere în termen echivalează cu o acceptare a moștenirii, fie instanța va putea acorda succesibilului un nou termen pentru exercitarea opțiunii succesoriale; apreciem că cea de a doua variantă este cea mai justificată, dar rămâne întrebarea legată de durata acestui termen: fie se acordă un nou termen de opțiune de 1 an; fie se acordă unui termen rezonabil de către instanță, care nu va putea depăși 6 luni de la data încetării împrejurărilor care au împiedicat exercitarea dreptului de opțiune după modelul aplicabil în cazul suspendării termenului; fie, ca soluție care pare mai îndreptățită, cu posibilitatea instanței de a acorda un termen rezonabil care poate depăși 6 luni de la data încetării împrejurărilor care au împiedicat exercitarea dreptului de opțiune, mai ales dacă judecarea cererii de repunere în termen a durat destul de mult, dar în limita maximă a termenului de opțiune de 1 an.

Dispoziții speciale cu privire la repunerea în termen există în Legea nr. 18/1991, Legea nr. 112/1995 și în Legea nr. 10/2001, în baza cărora se poate vorbi de o repunere de drept în termenul de opțiune succesorală.

Dacă succesibilul, înainte de a-și exercita dreptul de opțiune succesorală, are anumite îndoieli cu privire la conținutul patrimoniului succesoral, există posibilitatea de a solicita întocmirea unui inventar pentru a opta în cunoștință de cauză. Pentru efectuarea inventarului este necesară o anumită perioadă de timp, astfel încât art. 1104 alin. (1) NCC permite *prorogarea termenului de opțiune succesorală* în sensul că acesta nu se împlinește mai devreme de 2 luni de la data la care succesibilului i se comunică procesul-verbal de inventariere, ceea ce înseamnă că succesibilul are la dispoziție un termen pentru a opta calculat astfel: termenul de 1 an, plus timpul necesar pentru efectuarea inventarului, plus 2 luni de la comunicarea acestuia. Există pericolul ca acest termen să se prelungească excesiv în situația în care efectuarea inventarului se efectuează într-un interval lung de timp.

Deși, pe durata efectuării inventarului, succesibilul nu poate fi considerat moștenitor, art. 1104 alin. (2) oferă succesibilului posibilitatea de a opta în sensul acceptării moștenirii.

Art. 1105 NCC permite *retransmiterea dreptului de opțiune succesorală* în sensul că acesta poate fi exercitat de către moștenitorii

succesibilului decedat înainte de a-și exercita dreptul său de opțiune succesorală, drept de opțiune care se transmite prin succesiune, ca drept patrimonial, propriilor moștenitori, adică celor care au acceptat moștenirea sa, persoane care vor avea de exercitat două drepturi de opțiune: un drept propriu de opțiune succesorală născut în persoana lor cu privire la moștenirea succesibilului decedat, iar dacă optează în sensul acceptării moștenirii succesibilului, vor avea și un drept de opțiune născut în persoana succesibilului, pe care, conform art. 1105 alin. (1), îl dobândesc prin retransmitere în cadrul patrimoniului succesoral și pe care, în cazul în care sunt mai mulți moștenitori îl pot exercita fiecare separat pentru partea sa, adică fiecare pentru partea care îi revine din acest drept prin retransmitere. Termenul în care moștenitorii succesibilului decedat pot exercita dreptul de opțiune retransmis, care aparține succesibilului, este termenul de 1 an prevăzut de art. 1103 NCC, iar data de la care începe să curgă este data deschiderii moștenirii succesibilului a cărui drept de opțiune s-a retransmis. În caz contrar, dacă opțiunea s-ar putea exercita în termenul de opțiune care ar fi calculat de la data deschiderii moștenirii anterioare s-ar ajunge la imposibilitatea de a exercita dreptul de opțiune al succesibilului pentru care a operat retransmiterea.

Dreptul de opțiune se poate exercita în mod distinct pentru fiecare deoarece cele două opțiuni nu trebuie să fie identice, însă renunțarea la moștenirea la moștenirea succesibilului decedat exclude posibilitatea exercitării dreptului de opțiune cu privire la prima moștenire, deoarece nu mai poate opera retransmiterea acestui drept. Art. 1105 alin. (1) precizează expres că este vorba despre moștenitori, adică despre cei care au acceptat moștenirea succesibilului, cărora li se recunosc cele două drepturi. În cazul în care există mai mulți moștenitori ai succesibilului care nu se înțeleg asupra opțiunii succesorale cu privire la dreptul de opțiune al succesibilului retransmis, problema nu se mai pune ca în reglementarea anterioară unde, în mod abuziv pentru unii dintre aceștia, se aplica soluția acceptării moștenirii sub beneficiu de inventar, deoarece art. 1105 alin. (1) recunoaște pentru fiecare dintre moștenitorii succesibilului decedat posibilitatea de a exercita dreptul de opțiune retransmis ca parte din moștenirea succesibilului în mod separat, fiecare pentru partea sa, iar în cazul în care există unii succesibili (potențiali moștenitori ai succesibilului) care optează în sensul renunțării,

art. 1105 alin. (2) prevede că partea acestora va profita celorlalți moștenitori ai succesibilului, deci celor care au acceptat moștenirea acestuia, deoarece folosirea noțiunii de moștenitori în alin. (2) arată trimiterea la cei care au acceptat moștenirea.

Caracterul liber și voluntar al opțiunii succesorală presupune că succesibilul este liber de a opta între acceptarea moștenirii sau renunțarea la moștenire, dreptul de opțiune succesorală fiind recunoscut în doctrină ca un drept absolut de a alege⁹, iar art. 1106 C. civ. subliniază că nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire, ceea ce statuează nu numai caracterul liber al actului de acceptare a moștenirii, ci, în general, și caracterul voluntar al actului de opțiune succesorală. De la această regulă există unele *excepții*: a) acceptarea forțată, când succesibilul este considerat că a acceptat moștenirea, chiar dacă anterior renunțase la ea conform art. 1119 NCC; b) în situația reducerii termenului de opțiune, succesibilul care nu optează în termenul redus stabilit de instanță este considerat că a renunțat la moștenire conform art. 1113 NCC.

Art. 1107 înlătură controversele existente în legătură cu *posibilitatea creditorilor succesibilului de a accepta moștenirea* deoarece se recunoaște expres creditorilor succesibilului posibilitatea de a exercita dreptul de opțiune succesorală al succesibilului (drept patrimonial), pe cale oblică, în sensul acceptării, dar numai în limita îndestulării creanței lor. Justificarea dată de doctrină vizează faptul că acceptarea pe cale oblică făcută de aceștia nu face decât să consolideze titlul de moștenitor pe care succesibilul îl are de la deschiderea moștenirii¹⁰, deși s-a susținut și faptul că opțiunea nu poate fi exercitată pe cale oblică de către creditorii succesibililor deoarece are caracter personal, numai cel în drept să opteze putând aprecia dacă este cazul să o accepte sau nu, iar o acceptare pe cale oblică făcută de creditorii succesibilului ar contraveni principiului că nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire¹¹. Deși denumirea marginală a art. 1107 se referă la creditorii în general, subliniem că posibilitatea de a se face o acceptare a moștenirii la care are vocație succesibilul este recunoscută doar creditorilor

---

⁹ F. Deak, *op. cit.*, p. 388.

¹⁰ *Ibidem*, p. 383.

¹¹ D. Chirică, *op. cit.*, p. 370.

succesibilului, nu și creditorilor moștenirii, aceștia lipsindu-le interesul în acest sens.

Acceptarea moștenirii este un act sau fapt juridic unilateral și irevocabil prin care succesibilul își însușește în mod definitiv moștenirea transmisă în mod provizoriu de la deschiderea acesteia, consolidându-și necondiționat titlul său de moștenitor. Transmisiunea succesorală operează prin efectul legii, drepturile și obligațiile acceptantului nerezultând din actul acceptării, ci direct din calitatea sa de moștenitor pe care a dobândit-o la deschiderea succesiunii și pe care o confirmă prin acest act. Spre deosebire de reglementarea anterioară, nu se mai face distincție între acceptare pură și simplă și acceptarea sub beneficiu de inventar, această distincție nemaifiind necesară deoarece în prezent, nu operează confuziunea sau contopirea patrimoniului propriu al moștenitorului cu patrimoniul succesoral, se poate vorbi doar despre un singur fel de acceptare a moștenirii, cu efecte specifice, cel puțin parțial, acceptării sub beneficiu de inventar.

Acceptarea moștenirii este de două feluri: acceptare *voluntară* a moștenirii, care se clasifică în acceptare *expresă* și acceptare *tacită*, conform art. 1108 NCC care a avut ca model art. 782 C. civ. francez și art. 476 C. civ. italian, și acceptare *forțată* a moștenirii, prevăzută de art. 1119 NCC ca sancțiune pentru săvârșirea de către succesibil, cu rea-credință, a unor fapte determinate de lege.

Potrivit art. 1108 alin. (2), în cazul acceptării *exprese* este necesară respectarea formei scrise, cerute *ad validitatem*, consimțământul în sensul acceptării putând fi exprimat prin înscris autentic sau sub semnătură privată, special destinat acceptării sau unei alte finalități, cu respectarea condițiilor de capacitate și a termenului de opțiune succesorală, fără a fi cerută respectarea unor formule sacramentale, dar cu respectarea condiției esențiale ca însușirea calității de moștenitor acceptant al moștenirii să rezulte în mod neechivoc din înscris, în sensul că trebuie să reiasă din înscris faptul că succesibilul dorește să-și exercite drepturile și să-și asume obligațiile care decurg din calitatea de moștenitor, fără a fi admisă acceptarea orală, cu privire la care s-a susținut că implică riscul legării succesibilului de un cuvânt rostit la întâmplare¹² și care ar fi greu de probat. Acceptarea moștenirii, deși este un act juridic unilateral și implică aprecieri de ordin

---

¹² M. Eliescu, *op. cit.*, p. 122.

personal, poate fi realizată nu numai de către succesibil în persoană, ci și prin reprezentarea convențională sau legală, și, prin urmare, nu are caracter esențialmente personal¹³ dar mandatul dat în acest sens trebuie să fie în formă scrisă și special.

În vederea publicității actului de opțiune, la art. 1109 se prevede faptul că declarația de acceptare a unei moșteniri făcută printr-un înscris autentic se înscrie în registrul național notarial, ținut în format electronic, potrivit legii, cheltuielile aferente fiind în sarcina celui care acceptă moștenirea. Nerespectarea acestei condiții nu afectează validitatea actului, iar succesibilul care a acceptat moștenirea, dar nu a efectuat formalitățile de înscriere, nu poate invoca lipsa înscrierii drept cauză de nulitate a declarației de acceptare pentru a putea renunța la moștenire, deoarece se opune caracterul irevocabil al actului de acceptare.

Fiecare notar care autentifică un act de opțiune succesorală are obligația de a-i înscrie existența în Registrul național de evidență a opțiunilor succesorale (RNOS)¹⁴, până la sfârșitul zilei în care s-a făcut autentificarea, în vederea asigurării producerii efectelor sale. În acest sens, administrarea procedurii dezbaterii succesorale presupune și consultarea acestui registru electronic, aspect obligatoriu atât pentru notarul public [art. 56⁴ alin. (2) din Regulamentul mai sus citat], cât și pentru derularea judecaterii în fața instanței¹⁵.

Potrivit art. 1108 alin. (3), în cazul *acceptării tacite* este necesar ca voința succesibilului de a accepta să rezulte dintr-un act sau fapt juridic pe

---

¹³ F. Deak, *op. cit.*, p. 388.

¹⁴ În conformitate cu dispozițiile art. 56¹ din Regulamentul de punere în aplicare a Legii notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995, adoptat prin Ordinul ministrului justiției nr. 710/C/1995, la nivelul Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România este înființat deja din anul 2007 Registrul național de evidență a opțiunilor succesorale (RNOS), în care se înregistrează toate actele notariale referitoare la acceptarea pură și simplă, acceptarea sub beneficiu de inventar și renunțarea la succesiune, ținut în format electronic de către SC Infonot Systems SRL.

¹⁵ Prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor s-a modificat conținutul art. 109 din vechiul Cod de procedură civilă, prin alin. 4 reglementându-se, în cauzele având ca obiect dezbaterii succesiunii, obligația reclamantului de îndeplinire a unei proceduri prealabile constând în obținerea unei încheieri emise de notarul public cu privire la verificarea evidențelor succesorale prevăzute de Codul civil și de lege.

care succesibilul nu-l putea săvârși decât în calitatea sa de moștenitor, indiferent dacă privește bunuri singulare sau moștenirea ca universalitate, și indiferent dacă sunt făcute personal de către succesibili sau prin reprezentanții legali, în cazul minorilor și interzișilor judecătorești, sau prin mandatar, în cazul persoanelor care au capacitate deplină de exercițiu, actul de acceptare tacită să fie făcut de succesibil în termenul de opțiune succesorală de 1 an iar însușirea calității de moștenitor acceptant al moștenirii să rezulte indirect dar în mod neechivoc din actul sau faptul săvârșit, cu mențiunea că acceptarea tacită a moștenirii poate fi făcută atât în cazul moștenirii legale, cât și a celei testamentare dacă acceptantul avea cunoștință de existența și conținutul testamentului.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, art. 1110 NCC prevede în mod expres *actele care au semnificația de acceptare tacită*, valorificând opiniile exprimate în doctrină în baza cărora au fost inițial conturate aceste cazuri și cu privire la care era necesară aprecierea instanței de la caz la caz pentru a vedea dacă actul săvârșit de succesibil constituie sau nu o acceptare tacită; scopul acestor dispoziții este a ușura operațiunea dificilă de determinare a acceptării tacite a moștenirii. Deși art. 1110 nu le numește, pot constitui acte de acceptare tacită și anumite acțiuni în justiție ce privesc o parte/ totalitatea drepturilor asupra moștenirii/a unor bunuri din moștenire (nu vor constitui însă acceptare tacită acțiunile conservatorii, cererea de trimitere în posesie etc.).

Conform art. 1110 alin. (1) constituie acte de acceptare tacită *actele de dispoziție juridică* privind o parte sau totalitatea drepturilor asupra moștenirii, în cazul acestor acte fiind neîndoielnică intenția de acceptare. Sunt astfel de acte, prevăzute expres în lege: actele de dispoziție juridică asupra drepturilor succesoriale, adică înstrăinarea, cu titlu gratuit sau oneros, de către succesibil a drepturilor asupra moștenirii; renunțarea, chiar gratuită, în folosul unuia sau mai multor moștenitori determinați; renunțarea la moștenire, cu titlu oneros, chiar în favoarea tuturor comoștenitorilor sau moștenitorilor subsecvenți. Ceea ce interesează în materia acceptării tacite este intenția succesibilului de acceptare manifestată prin încheierea actului astfel încât se consideră că și atunci când actul nu ar putea produce efecte (ar

fi nul, anulat, rezolvit etc.), el va putea valora act de acceptare tacită dacă exprimă intenția succesibilului în acest sens¹⁶.

Art. 1110 alin. (1) lit. b) și c) vine să consacre expres și clar soluția că actele de *renunțare in favorem* constituie, de fapt acte, de acceptare a moștenirii însoțite de acte de înstrăinare între vii a drepturilor succesoriale, iar intenția succesibilului de a accepta moștenirea poate fi extrasă din faptul că nu a putut transmite drepturile sale succesoriale decât după ce și-a consolidat titlul de moștenitor prin acceptare, ceea ce înseamnă că beneficiarii vor dobândi bunurile nu de la defunct, ci ca efect al actului încheiat *inter vivos*. Rezultă că numai *renunțarea pur abdicativă*, adică renunțarea cu titlu gratuit în favoarea tuturor moștenitorilor, deci cu caracter impersonal constituie act de renunțare la moștenire.

Conform art. 1110 alin. (2) NCC actele de dispoziție (juridică sau materială, atunci când arată un comportament de proprietar), administrare definitivă (cele care au caracter definitiv și angajează viitorul, când succesibilul se comportă ca un proprietar și nu a putut săvârși aceste acte fără să fi dorit să accepte moștenirea) ori folosință a unor bunuri din moștenire (dacă prin cantitatea și valoarea lor exclud ideea de preluare cu titlu de amintiri de familie, fără ca deținerea și utilizarea bunurilor succesoriale asupra cărora succesorul este coproprietar cu defunctul să constituie act de acceptare tacită¹⁷) pot avea valoare de acceptare tacită a moștenirii.

După modelul art. 784 alin. (1) C. civ. francez, în art. 1110 alin. (3) C. civ. se prevede că, de regulă, actele de conservare, supraveghere și de administrare provizorie nu valorează acceptare, acestea fiind săvârșite pentru păstrarea în bune condiții a patrimoniului succesoral. Prin excepție, art. 1110 alin. (3) NCC permite ca actele de conservare, supraveghere și de administrare provizorie să fie considerate acte de acceptare, dacă din împrejurările în care acestea s-au efectuat rezultă că succesibilul și-a însușit prin ele calitatea de moștenitor. La alin. (4) se stabilește, cu caracter general, sfera actelor de administrare provizorie, fiind considerate ca atare acele acte

---

¹⁶ M. Grimaldi, *Droit civil. Successions*, ed. a VI-a, Ed. Litec, Paris, 2001, pp. 450-457.

¹⁷ D. Chirică, *op. cit.*, p. 401.

de natură urgentă a căror îndeplinire este necesară pentru normala punere în valoare, pe termen scurt, a bunurilor moștenirii¹⁸.

Inspirată art. 784 C. civ. francez, recunoașterea posibilității succesibilului de a da o *declarație autentică notarială de neacceptare* marchează o schimbare a viziunii existente în doctrină până acum și vine să răspundă unor necesități practice, deoarece, în baza reglementării anterioare, singura posibilitate recunoscută în doctrină succesibilului care dorea să încheie un act în interesul succesiuni dar fără să fie considerat acceptant, era cea de a cere autorizarea prealabilă a instanței nu numai în cazul actelor de înstrăinare, ci și în cazul altor acte (de administrare definitivă) care angajau viitorul patrimoniului succesoral¹⁹. Rolul declarației prevăzute de art. 1111, dată înainte de îndeplinirea actului, este de a împiedica operarea acceptării tacite, deoarece aceasta nu corespunde intenției reale a succesibilului care dorește realizarea actului, dar nu și acceptarea moștenirii.

Art. 1112 NCC instituie *prezumția relativă a renunțării la moștenire* în cazul succesibilului care a avut cunoștință de deschiderea moștenirii și de calitatea lui de succesibil, a fost citat în acest sens și nu acceptă moștenirea în termenul de opțiune succesorală; astfel, spre deosebire de reglementarea anterioară, în acest caz nu mai putem vorbi de o persoană care devine străin de moștenire prin neacceptare (cel puțin parțial!), ci de un renunțător la moștenire. Deși, de regulă, renunțarea are caracter expres (art. 1120 NCC), prin instituirea prezumției de renunțare se admite și posibilitatea unei renunțări tacite.

Art. 1112 omite să reglementeze situația succesibilului care nu își exercită dreptul de a opțiune în termenul prescris de lege pentru că nu a avut cunoștință de deschiderea moștenirii și de calitatea lui de succesibil, respectiv pentru că nu a fost citat, sau dacă a fost citat, nu au fost respectate condițiile impuse de art. 1112 cu privire la citație. (nu a existat mențiunea impusă de art. 1112, nu a fost respectat termenul etc.). În mod sigur acest succesibil nu poate fi considerat renunțător, pe de o parte pentru că nu și-a manifestat intenția în acest sens, pe de altă parte pentru că nu sunt îndeplinite condițiile din art. 1112 NCC pentru aplicarea prezumției de

---

¹⁸ Ph. Malaurie, L. Aynés, *Les Successions, Les Libéralités*, a IV-a ed. îngrijită de Ph. Malaurie, Ed. Defrénois, 2010, p. 108;

¹⁹ F. Deak, *op. cit.*, p. 423.

renunțare la moștenire. Singura variantă posibilă este de a-l considera *străin de moștenire prin neacceptarea moștenirii în termen*, cu întrebarea care derivă din calificarea sa în acest fel legată de regimul aplicabil, adică dacă are un statut propriu sau dacă este asimilat renunțătorului.

Aplicabilitatea prezumției de renunțare pare a fi condiționată de dezbateră moștenirii în termenul de 1 an, deoarece dacă dezbateră moștenirii are loc ulterior, succesibilul care nu a optat în termen, nu o mai poate face după expirarea acestuia, iar dacă nu a fost citat, nici citația nu mai poate fi trimisă după momentul impus de lege (până înainte cu 30 de zile de împlinirea termenului de opțiune succesorală), deși o astfel de interpretare nu este cea mai adecvată, în măsura în care cele mai multe moșteniri de dezbateră ulterior împlinirii termenului de opțiune succesorală. În cazul în care succesibilul nu a avut cunoștință de deschiderea moștenirii și de calitatea lui de succesibil și nu a fost citat conform legii, se poate discuta despre aplicabilitatea dispozițiilor privind repunerea în termenul de opțiune pentru existența unui motiv temeinic.

Dacă se face dovada existenței unor motive temeinice, art. 1113 alin. (1) prevede posibilitatea *reducerii termenului de opțiune*, în sensul că instanța îl poate obliga pe succesibil, la cererea oricărei persoane interesate, să își exercite dreptul de opțiune succesorală înăuntrul unui termen mai scurt decât termenul de 1 an, cu aplicarea procedurii ordonanței președințiale prevăzută în art. 982-987 NCPC, fără a fi stabilită limita minimă până la care instanța poate reduce termenul, aceasta urmând a fi apreciată de către instanța de judecată. Posibilitatea instanței de a obliga pe succesibil să opteze într-un termen mai scurt vine să înlocuiască termenele de inventar și de deliberare existente în reglementarea anterioară și este justificată de corelarea dreptului succesibilului de a opta liber în termenul de opțiune succesorală de 1 an recunoscut de lege, cu dreptul creditorilor succesiunii de a-și valorifica creanțele fără întârziere prin urmărirea succesibilului căruia i se transmite patrimoniul din ziua deschiderii moștenirii.

Pornind de la existența unei prezumții relative a renunțării la moștenire prevăzută de art. 1112 C. civ. pentru cazul succesibilului care nu acceptă moștenirea în termenul de opțiune succesorală, art. 1113 alin. (2) C. civ. instituie, ca excepție de la caracterul voluntar și liber al opțiunii

successorale, *prezumția renunțării la moștenire* pentru cazul succesibilului care nu optează în termenul redus stabilit de instanță.

Subliniem apariția următoarei dileme: în baza principiului relativității autorității lucrului judecat, efectele instituției reducerii termenului ar trebui să se producă numai în raport de creditorii succesiunii care au avut calitatea de reclamant; din modul în care este reglementată *prezumția de renunțare*, efectele renunțării la moștenire se produc însă *erga omnes*.

Art. 1114 alin. (1) stabilește că *efectul acceptării* constă în consolidarea titlului de moștenitor cu caracter retroactiv până la data deschiderii moștenirii, adică a transmisiunii moștenirii realizate de plin drept la data deschiderii moștenirii, indiferent dacă acceptarea a fost exprimată în mod direct sau a fost urmarea revocării renunțării, sau dacă este vorba despre succesibilul chemat în primul rând la moștenire, în rang preferat, sau dacă este vorba de moștenitorul subsecvent, opțiunea succesorală manifestată fiind *irrevocabilă* deoarece moștenitorul care a acceptat moștenirea nu mai poate reveni asupra alegerii făcute, pentru o eventuală renunțare (art. 1123 NCC recunoaște doar posibilitatea revocării renunțării, nu și a acceptării moștenirii).

Față de reglementarea anterioară potrivit căreia *întinderea obligației de suportare a pasivului succesoral* se analiza și în funcție de modalitatea de acceptare – pură și simplă sau sub beneficul de inventar²⁰ –, în prezent, cu titlu de noutate care marchează schimbarea viziunii de până acum, potrivit art. 1114 alin. (2) NCC coroborat cu art. 1155 alin. (1), moștenitorii universali și cu titlu universal sunt ținuti să răspundă de pasivul succesoral numai cu bunurile din patrimoniul succesoral și numai proporțional cu cota succesorală ce îi revine fiecăruia.

Prin acceptare, se consideră că bunurile successorale alcătuiesc o masă patrimonială care rămâne distinctă de cea a bunurilor moștenitorului²¹.

---

²⁰ Moștenitorii legali, legatarii universali și cei cu titlu universal care acceptau moștenirea pur și simplu răspundeau pentru datoriile și sarcinile moștenirii atât cu bunurile dobândite prin moștenire, cât și cu bunurile proprii (*ultra vires hereditatis*), iar dacă acceptau succesiunea sub beneficiu de inventar, ei urmau să răspundă de pasivul succesoral numai în limita valorii bunurilor dobândite prin moștenire (*intra vires hereditatis*).

²¹ M. Eliescu, *op. cit.*, p. 158.

În cazul acceptării moștenirii, conform art. 1114 are loc o acceptare totală, definitivă și necondiționată a activului succesoral și o acceptare a pasivului numai în limita activului moștenit. Astfel, ca efect foarte important al acceptării, din care rezultă schimbarea viziunii existente până acum în sensul simplificării și clarificării reglementării, în cazul acceptării *nu mai are loc confundarea, contopirea patrimoniului succesoral cu patrimoniul personal al moștenitorului* legal, al legatarului universal sau cu titlu universal, ceea ce înseamnă că ar opera o separație de patrimonii care produce efecte față de toți creditorii, și, prin excepție de la caracterul unicității patrimoniului, moștenitorul devine titularul a două patrimonii distincte, atât patrimoniul succesoral cât și patrimoniul propriu, fiind obligat să suporte pasivul succesoral numai cu bunurile din patrimoniul succesoral nu și cu bunurile proprii. Acest efect implică urmărirea de către creditorii moștenirii doar a activului succesoral, dar și imposibilitatea creditorilor succesibilului de a îndrepta asupra acestuia înainte de plata pasivului. Confuziunea de patrimonii permisă anterior putea păgubi fie interesele moștenitorului, fie pe cele ale creditorilor succesoral și ale legatarilor, fie pe cele ale creditorilor personali ai moștenitorului²².

Avantajele acceptării, așa cum este reglementată în prezent, constau în faptul că nu există pericolul pentru moștenitor de a fi pus să suporte pasivul succesoral cu bunurile proprii, dincolo de activul succesoral, atunci când moștenirea ar fi insolubilă; pe de altă parte, acceptarea în acest fel este și în beneficiul creditorilor personali atunci când moștenirea este insolubilă, deoarece ei vor putea să-și îndeplinească creanțele din patrimoniul personal al moștenitorului fără a suporta concursul creditorilor succesiunii. Dacă moștenirea este solvabilă acceptarea concepută astfel este în avantajul creditorilor succesiunii și legatarilor care se pot îndrepta împotriva acesteia, urmând a fi plătiți cu preferință față de creditorii personali ai moștenitorului, care vor putea ridica pretenții numai asupra valorilor rămase după lichidarea pasivului moștenirii. Așa cum este concepută acceptarea în prezent, acesta corespunde efectelor pe care le avea acceptarea sub beneficiu de inventar recunoscută de reglementarea anterioară, cu diferența că acceptarea sub beneficiu de inventar avea anterior caracter facultativ.

---

²² *Ibidem*, p. 153.

Pentru ca în cazul acceptării să nu aibă loc confundarea, contopirea patrimoniului succesoral cu patrimoniul personal al moștenitorului, adică pentru a opera separația de patrimonii, în raport cu noua viziune asupra efectelor acceptării, este necesară întocmirea inventarului în condițiile art. 1115 și urm., ceea ce înseamnă că acest *inventar dobândește caracter obligatoriu* (în pofida dispozițiilor art. 1115 NCC) deoarece, în lipsa acestuia, nu va putea opera împiedicarea contopirii patrimoniilor.

Deși existența caracterului obligatoriu al inventarului este astfel implicită, rămâne totuși o întrebare legată de formularea „pot cere un inventar” din art. 1115 alin. (1), care sugerează ideea caracterului facultativ al inventarului și care pare a contraveni caracterului obligatoriu impus de efectele acceptării moștenirii, precum și de faptul că în alin. (2) se revine la caracterul obligatoriu al inventarului, prin aceea că instanța dispune efectuarea inventarului în anumite situații. Considerăm că formularea din alin. (1) trebuie interpretată prin prisma dispozițiilor din întreg art. 1115, în ansamblul său, concluzia fiind aceea că este de dorit ca inventarul să aibă caracter obligatoriu și să fie cerut, de regulă, instanței de judecată, cu posibilitatea părților de a se adresa și notarului pentru efectuarea acestuia.

Nu identificăm dispoziții cu privire la sancțiunea aplicabilă în cazul în care nu este întocmit un inventar. Deși inventarul ar trebui să dobândească caracter obligatoriu, a considera că intervine sancțiunea nulității absolute a opțiunii succesorală pentru lipsa întocmirii inventarului ar însemna să admitem că succesiunea devine vacantă, efect imposibil de acceptat prin prisma prezentelor reglementări ale dreptului de opțiune succesorală.

Ca regulă, din art. 1114 alin. (2) rezultă că *obligația de a suporta pasivul succesoral*, adică datoriile și sarcinile moștenirii, revine moștenitorilor universali și celor cu titlu universal, adică moștenitorilor legali, legatarilor universali sau legatarilor cu titlu universal deoarece aceștia au vocație la întreg patrimoniul succesoral sau la o fracțiune din acesta, din care fac parte nu numai drepturi, dar și obligații. Această regulă este reluată la art. 1155 NCC, unde se analizează plata pasivului succesoral.

Deși, *de regulă*, legatarul cu titlu particular nu este obligat să suporte datoriile și sarcinile moștenirii, neavând vocație la o universalitate [art. 1114 alin. (3) NCC], prin *excepție*, legatarul cu titlu particular poate fi obligat să contribuie la acoperirea pasivului în anumite situații: a) dacă testatorul a

dispus în mod expres în acest sens; este cazul unui legat cu sarcină; b) dacă dreptul lăsat prin legat are ca obiect o universalitate, cum ar fi o moștenire culeasă de către testator și nelichidată încă, iar în acest caz, legatarul răspunde pentru pasivul acelei universalități; 1114 alin. (3) lit. b) NCC a consacrat expres și clar ceea ce doctrina a sancționat deja, și anume faptul că legatarul cu titlu particular poate fi obligat să contribuie la acoperirea pasivului în ipoteza în care legatul are ca obiect un grup particular de bunuri cuprinzând nu numai drepturi, dar și obligații²³, cum ar fi legatul care are ca obiect drepturi succesoriale moștenite de testator ca universalitate sau cotă parte din universalitate dintr-o moștenire deschisă, dar nelichidată; c) în situația în care celelalte bunuri ale moștenirii sunt insuficiente pentru plata datoriilor și sarcinilor moștenirii, aici fiind vorba de ipoteza în care activul moștenirii nu acoperă pasivul moștenirii, iar legatarul suportă indirect pasivul ca o consecință a faptului că bunurile succesiunii nu sunt suficiente pentru plata datoriilor succesiunii, ținând cont și de principiul că nimeni nu poate face liberalități dacă nu și-a plătit creditorii (*nemo liberalis nisi liberatus*), care a primit astfel o consacrare expresă.

Art. 1114 alin. (2) dispune că datoriile și sarcinile moștenirii sunt suportate numai cu bunurile din patrimoniul succesoral și proporțional cu cota succesorală ce revine fiecărui moștenitor universal sau cu titlu universal (cota la care au vocație, nu în raport de emolument), de unde rezultă că pasivul succesoral se transmite *divizat de drept* între comoștenitori corespunzător *părții ereditare* a fiecăruia de la data deschiderii succesiunii, alături de excepțiile prevăzute de art. 1155 NCC.

Art. 1114 alin. (4) consacră o soluție importantă în cazul înstrăinării bunurilor moștenirii după deschiderea acesteia, în sensul că, prin efectul *subrogației*, bunurile intrate în patrimoniul succesoral pot fi afectate stingerii datoriilor și sarcinilor moștenirii.

Singurul caz în care are loc *confundarea*, contopirea patrimoniului succesoral cu patrimoniul personal al moștenitorului se referă la *acceptarea forțată a moștenirii*; succesibilul care, cu rea-credință, a sustras ori a ascuns bunuri din patrimoniul succesoral sau a ascuns o donație supusă raportului ori reducțiunii este considerat acceptant al moștenirii conform unui regim special și este ținut să plătească datoriile și sarcinile moștenirii proporțional

---

²³ F. Deak, *op. cit.*, p. 456.

cu cota sa din moștenire, așa cum prevede regula generală din art. 1114 alin. (1), dar, prin derogare de la regula suportării pasivului în limita bunurilor succesoriale, moștenitorul considerat acceptant forțat al moștenirii va fi obligat să-l suporte inclusiv cu propriile sale bunuri (art. 1119 NCC).

Justificarea pentru acest sistem o constituie faptul că se poate ajunge ca moștenitorul care trebuie să suporte pasivul succesoral potrivit cotei sale succesoriale să nu poată să-l acopere cu bunurile rămase din partea de moștenire corespunzătoare cotei sale după ce a operat decăderea din dreptul de a culege bunurile ascunse sau sustrase, ceea ce ar face sancțiunea inaplicabilă.

Deși actul de acceptare a moștenirii este voluntar și liber (art. 1106 NCC), art. 1119 instituie o excepție de acest caracter, *acceptarea forțată a moștenirii* operând peste sau chiar împotriva voinței succesibilului care s-a manifestat doar în sensul săvârșirii actului de sustragere sau ascundere. După cum se susține în doctrină²⁴, sustragerea sau ascunderea bunurilor și ascunderea donației supuse raportului sau reducăunii, adică acceptarea forțată a moștenirii, nu se analizează ca act de opțiune succesorală, ci ca fapte juridice ilicite, deci delictive civile, iar sancțiunea este considerată o pedeapsă civilă care se aplică pentru fraudă succesibilului.

Art. 1119 alin. (1) stabilește care sunt *condițiile* care trebuie îndeplinite pentru a opera acceptarea forțată a moștenirii, fiind necesară identificarea elementului obiectiv cumulat cu elementul subiectiv, intențional: sustragerea sau ascunderea să fie săvârșită de un succesibil (moștenitor legal, fie de legatar universal sau cu titlu universal, nu și cel cu titlu particular, indiferent dacă a renunțat la moștenire); săvârșirea în mod clandestin a faptelor enumerate în mod limitativ, dar formulate general adică sustragerea sau ascunderea unor bunuri din patrimoniul succesoral (orice acte sau fapte de natură a diminua activul succesoral în dauna comoștenitorilor sau a creditorilor moștenirii, păgubirea acestora urmând a fi dovedită, și în folosul succesibilului care le-a săvârșit²⁵), ascunderea unei donații supusă raportului (elementul de noutate introdus după modelul art. 778 C. civ. francez) sau ascunderea unei donații supusă reducăunii (adică fapta unei persoane de a nu declara o donație raportabilă sau chiar o donație

---

²⁴ M. Eliescu, *op. cit.*, p. 129-130.

²⁵ F. Deak, *op. cit.*, p. 424.

raportabilă sau neraportabilă dar supusă reducăiunii în vederea reîntregirii rezervei moștenitorilor rezervatari); săvârșirea faptei cu rea-credință, așa cum prevede textul de lege, în mod expres, adică cu intenția de a fraudă și de a păgubi pe comoștenitori, care trebuie dovedită de cei interesați, dar nu se cere ca faptele de ascundere sau sustragere să constituie infracțiune, fiind suficient să fie o faptă ilicită săvârșită de lege și sancționată de lege.

Sanctiunea acceptării forțate nu este aplicabilă în situația în care succesibilul are drepturi exclusive asupra bunului în cauză²⁶.

Efectul general al acceptării prevăzut de art. 1114 alin. (1) constă în consolidarea transmisiunii moștenirii care a operat de plin drept la data decesului, adică la data deschiderii moștenirii. Ca *efect special* al acceptării forțate a moștenirii, pentru săvârșirea actelor de sustragere sau de ascundere detaliate mai sus, legea prevede aplicarea unei pedepse civile pentru faptele ilicite săvârșite care sancționează fraudă succesibilului. Conform art. 1119, acceptarea forțată determină o dublă decădere, pe de o parte decăderea din dreptul de opțiune succesorală și acceptarea forțată a moștenirii (deoarece succesibilul nu mai are posibilitatea de a renunța la moștenire, iar dacă a renunțat deja, va opera decăderea cu privire la actul său de renunțare la moștenire, și chiar și în cazul în care a acceptat inițial moștenirea în mod voluntar deoarece regimul acceptării forțate este diferit), iar pe de altă parte decăderea din drepturile succesoriale asupra bunurilor sustrate sau ascunse, respectiv obligația succesibilului de a raporta ori de a reduce donația ascunsă fără a participa la distribuirea bunului donat, decădere care nu poate opera dacă există un moștenitor unic sau mai mulți moștenitori care au săvârșit toți împreună fapte care atrag acceptarea forțată, acest aspect nefiind nici în interesul creditorilor fiindcă bunurile intră oricum sub incidența gajului lor general²⁷.

Renunțarea la moștenire este actul juridic unilateral, expres, solemn și indivizibil prin care succesibilul, indiferent de motivele sale, declară, în mod categoric și precis în fața notarului public competent, respectiv la

---

²⁶ De exemplu în ipoteza dreptului special al soțului supraviețuitor asupra mobilierului și asupra obiectelor de uz casnic care au fost afectate folosinței comune a soților, ca drept exclusiv al acestuia, sau în ipoteza legatarului cu titlu particular care sustrage sau ascunde bunuri care formează obiectul legatului care îi revin în mod exclusiv, precum și în cazul în care nu există alte persoane care să fie păgubite ca urmare a faptelor săvârșite de succesibil.

²⁷ F. Deak, *op. cit.*, p. 430.

misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României, dacă este cazul, că nu își însușește titlul de moștenitor și că înțelege să nu se folosească de drepturile pe care vocația sa legală (indiferent dacă este moștenitor rezervatar sau nu) sau testamentară, generală sau concretă, universală, cu titlu universal sau cu titlu particular, i-o conferă asupra moștenirii; este necesar ca renunțarea să fie impersonală și gratuită, pur abdicativă, pentru că o renunțare *in favorem* va fi considerată acceptare tacită.

Caracterul expres al renunțării la moștenire este consacrat în art. 1120 alin. (1) prevede că renunțarea la moștenire nu se presupune, dar prin excepție, în urma schimbării viziunii legiuitorului, prin introducerea art. 1112 și și art. 1113 alin. (2) NCC se instituie două prezumții de renunțare, cazuri în care se poate vorbi de o *renunțare tacită* deoarece se poate deduce din anumite împrejurări. Sancționarea renunțării tacite prin consacarea prezumțiilor introduse de legiuitor marchează o ruptură față de opinia majoritară împărtășită în doctrină potrivit căreia, sub vechea reglementare, nu se recunoștea posibilitatea unei renunțări tacite deduse din neacceptarea moștenirii în cadrul termenului de opțiune²⁸.

Caracterul solemn al renunțării la moștenire este prevăzut de alin. (2) al art. 1120, unde se prevede că declarația de renunțare se face prin act autentic la orice notar public, fără a se reglementa declarația dată și în fața instanțelor de judecată cu ocazia judecării cauzelor succesoriale. Ca urmare a aplicării sancțiunii nulității absolute pentru nerespectarea formei *ad validitatem* impuse de lege, apreciem că succesibilul redobândește dreptul de opțiune succesorală, pe care îl poate exercita în mod liber, fără ca nulitatea renunțării să aibă semnificația acceptării moștenirii și fără ca efectele nulității renunțării să fie confundate cu efectele revocării renunțării din art. 1123 NCC. Tot ca o condiție de formă, de data acesta pentru *opozabilitate* față de terți, declarația de renunțare se înscrie în registrul național notarial, ținut în format electronic, potrivit legii, cheltuielile aferente fiind în sarcina renunțătorului. Nerespectarea înscrierii față de terțul de bună-credință are ca efect faptul că renunțarea neînscrisă nu este opozabilă acestuia.

Potrivit art. 1121 alin. (1), succesibilul care renunță este considerat că nu a fost niciodată moștenitor, ceea ce înseamnă că renunțarea operează

---

²⁸ M. Eliescu, *op. cit.*, p. 133.

cu *efect retroactiv și cu opozabilitate erga omnes*: renunțătorul nu beneficiază de drepturile succesoriale, deci pierde dreptul la activul succesoral, și nu este ținut de obligațiile succesoriale cu conținut patrimonial, adică nu va fi obligat să suporte pasivul succesoral; renunțătorul păstrează însă legăturile de rudenie cu defunctul. Renunțătorul care avea calitatea de moștenitor obligat la raportul unei donații nu va mai fi ținut să raporteze donația respectivă, însă o va putea păstra numai în limitele cotității disponibile pentru că dacă aduce atingere rezervei, va opera reducățiunea acesteia; ca excepție de la această regulă *de cuius* poate autoriza raportul și în cazul renunțării [art. 1147 alin (2), raportat la art. 1091 alin. (5) NCC].

Art. 1121 alin. (2) dispune că partea renunțătorului profită moștenitorilor pe care i-ar fi înlăturat de la moștenire sau celor a căror parte ar fi diminuat-o dacă ar fi acceptat moștenirea. Astfel, partea renunțătorului la care ar fi avut vocație va reveni comoștenitorilor sau moștenitorilor subsecvenți care au acceptat moștenirea, pe care o vor dobândi de la data deschiderii moștenirii direct de la defunct și nu de la renunțător, potrivit regulilor devoluțiunii legale sau testamentare a moștenirii.

În cazul succesibilului care își exercită dreptul de opțiune în sensul *renunțării la moștenire în fraudă creditorilor săi*, art. 1122 recunoaște creditorilor succesibilului care a renunțat la moștenire în fraudă lor, dreptul de a cere instanței revocarea renunțării în ceea ce îi privește. *Revocarea unei renunțări frauduloase* este permisă deoarece succesibilii dobândesc bunurile succesoriale de la data deschiderii moștenirii, iar nu de la data opțiunii succesoriale, astfel încât renunțarea făcută în mod fraudulos contra intereselor creditorilor succesibililor, ca renunțare la o moștenire solvabilă făcută de către un succesibil insolubil, este un act care vizează sărăcirea debitorului și care întrunește condițiile fraudei atunci când este făcută cu intenția de a-i prejudicia pe creditorii. Frauda succesibilului renunțător trebuie dovedită în sensul că trebuie făcută proba cunoașterii de către succesibil a rezultatului păgubitor al actului său de renunțare, fie că prin renunțare a devenit insolubil, fie că și-a mărit starea de insolubilitate.

Acțiunea în revocarea renunțării frauduloase făcute de către succesibil trebuie să fie introdusă de creditorii acestuia în termen de 3 luni de la data la care au cunoscut renunțarea. Introducerea acestui termen a avut în vedere corelarea cu termenul de opțiune succesorală care este de 1 an de la

data deschiderii moștenirii. Astfel, nu se mai pune cu aceeași gravitate problema analizată în doctrină²⁹ ca acceptarea realizată ca efect al admitterii acțiunii să ajungă să fie făcută cu mult în afara termenului de opțiune succesorală.

Ca efect al admitterii acțiunii în revocare, actul de renunțare frauduloasă făcută de succesibil devine inopozabil față de creditorul reclamant și în limita creanței sale, iar conform art. 1122 alin. (2), admiterea acțiunii în revocare produce efectele acceptării moștenirii de către succesibilul debitor numai în privința creditorului reclamant și în limita creanței acestuia, deci acceptarea moștenirii va fi făcută numai în favoarea sa și în limita creanței sale. Față de ceilalți moștenitori, renunțătorul răspunde pentru înapoierea bunurilor urmărite de creditorul reclamant³⁰.

Prin consacarea expresă a faptului ca admiterea acțiunii în revocare produce efectele acceptării moștenirii sunt înlăturate problemele legate de controversele privind întrebarea dacă după momentul admitterii acțiunii în revocare, moștenirea se poate accepta sau nu pe calea acțiunii oblice. Posibilitatea revocării de creditorii succesibilului a *acceptării frauduloase*, cu efectul inopozabilității acceptării față de creditorul reclamant, admisă în doctrină³¹, nu mai poate fi recunoscută deoarece, în baza art. 1114 alin. (2) NCC, moștenitorii legali și legatarii universali sau cu titlu universal care au acceptat moștenirea răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii numai cu bunurile din patrimoniul succesoral, proporțional cu cota fiecăruia, astfel încât problema unei eventuale acceptări a unei moșteniri care să determine starea de insolvabilitate sau să mărească starea de insolvabilitate nu se mai pune deoarece pasivul succesoral se suportă numai cu bunurile din patrimoniul succesoral (art. 1114 alin. (2) și art. 1155).

Deși actul de opțiune succesorală are, în principiu, caracter irevocabil, art. 1123 C. civ. permite, cu titlu de excepție, *revocarea renunțării* cu scopul de a evita o eventuală vacanță succesorală, după modelul art. 807 C. civ. francez; se observă folosirea termenului de *revocare* a renunțării, care se potrivește mai bine cu conținutul acestei instituții față de termenul de retractare a renunțării folosit în reglementarea anterioară.

---

²⁹ D. Chirică, *op. cit.*, p. 383.

³⁰ F. Deak, *op. cit.*, p. 384.

³¹ *Ibidem*, p. 384; D. Chirică, *op. cit.*, p. 382.

Opțiunea succesorală are caracter irevocabil doar în privința acceptării moștenirii, după cum rezultă și din interpretarea art. 1123 care recunoaște doar posibilitatea revocării renunțării, nu și a acceptării moștenirii³².

Revocarea renunțării poate opera doar dacă nu s-a împlinit încă termenul de prescripție a dreptului de opțiune succesorală și doar dacă moștenirea nu a fost deja acceptată de alți succesibili care au vocație la aceeași parte de moștenire care i-ar reveni renunțătorului [art. 1123 alin. (1)], deci acceptarea de către aceștia a fost făcută anterior revocării, deoarece în acest caz nu se mai pune problema unei eventuale vacanțe succesoriale care să justifice revocarea renunțării. Prin introducerea cerinței ca ceilalți succesibili care au acceptat să aibă au vocație la partea care i-ar reveni renunțătorului, înseamnă că acceptarea unui legat cu titlu particular nu va împiedica revocarea renunțării făcută de cel care are vocație ca moștenitor legal, legatar universal sau cu titlu particular, și nici acceptarea unui legat cu titlu universal nu împiedică revocarea renunțării făcute de cel care ar avea vocație tot ca legatar cu titlu universal, dar pentru o parte din moștenire care a rămas liberă.

În ceea ce privește *condițiile de formă* necesare pentru revocarea renunțării, cu titlu de noutate, pentru a pune capăt discuțiilor privind acest aspect, art. 1123 alin. (2) prevede aplicarea condițiilor de formă de la renunțarea la moștenire, conținute de art. 1120 NCC. Astfel, revocarea renunțării are caracter expres și solemn, fără a se putea face în formă tacită, urmând a se completa o declarație de revocare a renunțării care se face în formă autentică la orice notar public sau, după caz, la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României, sub sancțiunea nulității absolute, declarație care se va înscrie în registrul național notarial.

Cu titlu de noutate, pentru a pune capăt controverselor legate de efectele reevocării renunțării, în art. 1123 alin. (2) se consacră soluția conform căreia revocarea renunțării valorează *acceptare*, care operează cu caracter retroactiv de la data deschiderii moștenirii consolidând calitatea de moștenitor, dar numai sub rezerva drepturilor dobândite de terți asupra acelor bunuri, ceea ce înseamnă că revocarea renunțării nu produce efecte retroactive față de terții care au dobândit drepturi asupra bunurilor

---

³² F. Terré, Y. Lequette, *op. cit.*, p. 551-552.

successorale între momentul deschiderii moștenirii și momentul revocării renunțării.

Cererea pentru anularea actului de opțiune succesorală poate fi introdusă doar de persoana îndreptățită, lezată în drepturile sale prin acest act, iar în caz de anulare a actului de opțiune acceptarea sau renunțarea va fi retroactiv desființată, iar succesibilul va redobânda dreptul de opțiune, dacă termenul de opțiune de 1 an nu a fost depășit. Prin derogare de la termenul general, pentru a nu permite menținerea unei stări de incertitudini cu privire la soarta moștenirii și pentru a exista o corelare cu termenul de opțiune de 1 an, art. 1124 prevede că acțiunea în anulare a acceptării sau renunțării (de exemplu, pentru nerespectarea regulilor de capacitate sau pentru consimțământ viciat) se prescrie în termen de *6 luni*. *Regula* este că acest termen se calculează de la momentul în care titularul dreptului la acțiune a cunoscut cauza de nulitate relativă, iar prin *excepție* în caz de violență termenul de 6 luni se calculează de la încetarea acesteia.